

Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Tolga HANAYOĞLU¹, Sabiha Gizem ENGİN², Samet SAĞ³

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0001-7747-5782>

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0003-0898-8474>

³Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0009-0000-2788-860X>

To cite this article/ Atıf için:

Hanayoğlu, T., Engin, S. G., & Sağ, S. (2026). Sporda toplumsal cinsiyet stereotipleri ölçeği Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 101-116.

Özet

Bu araştırmanın amacı, Valtorta vd. (2024) tarafından geliştirilen Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği'nin (GSSS) Türkçe formunun psikometrik özelliklerini inceleyerek geçerlik ve güvenirlik çalışmasını gerçekleştirmektir. Tarama modelinde tasarlanan araştırmanın örneklemini, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 18 yaş ve üzeri 166 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu ve 16 madde ile 3 alt boyuttan (Stereotipik İnançlar, Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık) oluşan ölçek aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla maksimum olabilirlik yöntemi ile Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmış; analiz sonucunda orijinal üç faktörlü yapının Türk kültüründe mükemmel ve kabul edilebilir uyum indeksleri ($\chi^2/sd=1.89$, CFI=.95, SRMR=.04, RMSEA=.063) ile doğrulandığı saptanmıştır. Yakınsak geçerlik kapsamında Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) değerlerinin .50'nin, Birleşik Güvenirlik değerlerinin ise .70'in üzerinde olduğu belirlenmiştir. İraksak geçerlik kapsamında ise MSV ve ASV değerlerinin AVE değerlerinden düşük olması ve MSV değerlerinin ASV değerlerinden yüksek bulunması, alt boyutların birbirinden ayırt edilebilir yapılar olduğunu göstermiştir. İç tutarlılık güvenirliliği incelemelerinde alt boyutların Cronbach alfa katsayılarının .85 ile .90, CR değerlerinin ise .87 ile .89 arasında değiştiği ve yüksek güvenirlik düzeyine ulaşıldığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, ölçeğin Türkçe formunun sporda toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını değerlendirmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğrulayıcı Faktör Analizi, Geçerlik ve Güvenirlik, Ölçek Uyarlaması, Sporda Cinsiyet Kalıp Yargıları

Turkish Adaptation of the Gender Stereotypes in Sport Scale: A Validity and Reliability Study

Abstract

The purpose of this study is to examine the psychometric properties of the Turkish version of the Gender Stereotypes in Sport Scale (GSSS) developed by Valtorta et al. (2024) and to conduct its validity and reliability study. The sample of the research, designed as a survey model, consists of 166 volunteer participants aged 18 and over, selected by the convenience sampling method. Data were collected using a Personal Information Form and the scale, which consists of 16 items and 3 sub-dimensions (Stereotypical beliefs, Egalitarian beliefs, and Openness). To test the construct validity of the scale, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was applied using the maximum likelihood method; the analysis results revealed that the original three-factor structure was confirmed in the Turkish culture with excellent and acceptable fit indices ($\chi^2/df=1.89$, CFI=.95, SRMR=.04, RMSEA=.063). Within the scope of convergent validity, the Average Variance Extracted (AVE) values were found to be above .50, and the Composite Reliability values were above .70. Regarding discriminant validity, the MSV and ASV values were lower than the AVE values, and the MSV values were higher than the ASV values, indicating that the sub-dimensions were distinguishable from one another. In internal consistency reliability examinations, it was determined that the Cronbach's alpha coefficients of the sub-dimensions ranged between .85 and .90, and the CR values ranged between .87 and .89, indicating a high level of reliability. The findings

indicate that the Turkish form of the scale is a valid and reliable measurement tool that can be used to evaluate gender stereotypes in sports.

Keywords: Confirmatory Factor Analysis, Validity and Reliability, Scale Adaptation, Gender Stereotypes In Sport

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde kadın ve erkek olmak, yalnızca biyolojik bir aidiyeti değil, toplumların kültürel, sosyal ve tarihsel bağlamlarına göre şekillenen sosyokültürel bir inşa sürecini ifade etmektedir (Vatandaş, 2007). Bireylerin biyolojik cinsiyetlerine dayanarak toplum tarafından kendilerinden beklenen tutum ve davranışlar toplumsal cinsiyet rolleri olarak tanımlanmakta olup, bu roller doğumdan itibaren aile, eğitim ve sosyal çevre aracılığıyla öğrenilmektedir (Dökmen, 2010; Stoller, 2019). Toplumsal cinsiyet rolleri, erken yaşlardan itibaren model alma ve pekiştirme yoluyla içselleştirilmekte; bireylerin bilişsel süreçlerini, duygularını ve davranışlarını doğrudan şekillendirmektedir (Tarhan vd., 2024). Bu öğrenme süreci, zamanla kadınlar ve erkekler için uygun görülen özellikler ile faaliyet alanlarını kesin çizgilerle belirleyen köklü inanç setleri olan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ortaya çıkarmaktadır (Golombok ve Fivush, 1994). Söz konusu kalıp yargılar, bireylerin neye benzemesi ya da nasıl davranması gerektiğine dair toplumsal ideolojileri dayatan kurallar bütünü olarak işlev görmektedir (Perry ve Pauletti, 2011). Küresel ve yerel düzeyde işleyen bu cinsiyet şemaları, cinsiyetler arası hiyerarşiyi derinleştirerek ataerkil yapıyı ve erkek egemenliğini meşrulaştıran bir güç dinamiği yaratmaktadır (Connell ve Messerschmidt, 2005). Ev içinde başlayan bu cinsiyetçi ayrımlar; eğitim, iş yaşamı ve özellikle spor ortamları gibi farklı sosyal pratiklere sirayet ederek toplumsal eşitsizliklerin sürekli olarak yeniden üretilmesine zemin hazırlamaktadır (Çınar, 2005).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve kalıp yargıların en yoğun şekilde gözlemlendiği ve ideolojik olarak yeniden üretildiği sosyal alanların başında spor gelmektedir (Koca, 2006). Geleneksel olarak rekabet, güç ve agresiflik gibi erkeksi özelliklerle özdeşleştirilen spor, tarihsel süreçte erkeklerin egemenlik kurduğu ve hegemonik erkekliğin sergilendiği bir kurum olarak yapılanmıştır (Chalabaev vd., 2013; Connell, 2005). Özellikle futbol, dünya genelinde ve Türkiye'de keskin çizgilerle erkek sporu olarak kodlanmış, bu algı kadınların bu alandaki varlığını ve gelişimini sınırlandıran görünmez bariyerler inşa etmiştir (Iconomescu vd., 2021). Futbol ekosistemindeki bu ataerkil yapı, kadınları yalnızca bu spordan dışlamakla kalmamakta; aynı zamanda spora katılan kadınların yeteneklerinden ziyade cinsiyetlerine ve fiziksel görünümüne odaklanan ayrımcı tutumları da beraberinde getirmektedir (Fink, 2015; Toffoletti ve Thorpe, 2018). Sahada, yönetimde veya hakemlik gibi karar verici mekanizmalarda yer alan kadınlar, mesleki yeterliliklerini kanıtlama baskısı altında kalmakta ve erkek egemen yapıya sızmış ötekiler olarak algılanabilmektedir (Forbes vd., 2015). Bu durum, spor ortamlarının yalnızca fiziksel bir mücadele alanı değil, aynı zamanda cinsiyet eşitliğinin sağlanması önünde aşılması gereken derin sosyokültürel engellerin bulunduğu bir zemin olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Cooky ve Messner, 2018).

Spor alanında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının bireyler üzerindeki etkilerini anlamak büyük bir önem taşımaya rağmen, alanyazında bu ön yargıların karmaşıklığını kapsamlı bir şekilde değerlendirebilecek geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının eksikliği uzun süre dikkat çekmiştir (Valtorta vd., 2024). Mevcut ölçeklerin genellikle bu alandaki eşitsizlikleri tüm yönleriyle yansıtmakta yetersiz kalması, araştırmacıları daha kapsayıcı ve sağlam psikometrik özelliklere sahip yeni ölçme araçları geliştirmeye yöneltmiştir (Valtorta vd., 2024). Bu teorik ve pratik ihtiyaca binaen, sporda ve özellikle futbolda bireylerin cinsiyet temelli düşünce ve tutumlarını ölçmek amacıyla Valtorta, Morini ve Monaci (2024) tarafından İtalyan futbol

bağlamında Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği (Gender Stereotypes in Sport Scale- GSSS) geliştirilmiştir. Spor ekosistemindeki çeşitli paydaşlar üzerinde doğrulanan bu ölçme aracı; kalıp yargısal inançlar, eşitlikçi inançlar ve açıklık olmak üzere üç temel alt boyutta toplanan 16 maddeden oluşmakta ve spor ortamındaki toplumsal cinsiyet dinamiklerini çok yönlü bir şekilde inceleme fırsatı sunmaktadır. GSSS'nin sunduğu bu yapısal çerçeve, kalıp yargıların tespit edilmesinin yanı sıra, spor alanında cinsiyet eşitliğini teşvik edecek stratejilerin ve daha kapsayıcı spor politikalarının geliştirilmesine de güçlü ve bilimsel bir zemin hazırlamaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollere ilişkin kalıp yargılar evrensel bazı nitelikler taşısa da her toplumun kendi sosyokültürel dinamiklerine, ideolojik yapısına ve tarihsel geçmişine göre farklı şekillerde inşa edilmekte ve yeniden üretilmektedir (Kavasoğlu ve Bozok, 2022). Türkiye'de kadınların rekabetçi sporlara ve özellikle futbola katılımı, geleneksel inançlar ile kültürel önyargılar nedeniyle yavaş ilerlemekte ve bu durum spor ekosistemindeki fırsat eşitsizliklerini derinleştirmektedir (Elmas ve Aşçı, 2022; Uluç, 2023). Alanyazında bireylerin genel toplumsal cinsiyet tutumlarını ölçmeye yönelik çeşitli ölçme araçları bulunsa da bu genel ölçekler doğrudan futbolun kendine has ataerkil kültürünü ve dinamiklerini yansıtmakta yetersiz kalabilmektedir (Kurşun vd., 2023). Spor ortamında ve futbolda kadınların karşılaştığı ötekileştirme, değersizleşme ve kalıp yargıların Türkiye bağlamında doğru bir şekilde değerlendirilebilmesi için, doğrudan bu alana özgü ölçüm yapabilen araçlara ihtiyaç duyulmaktadır (Engin, 2025a). Bu eksikliği gidermek amacıyla, Batı kültüründe geliştirilen Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği'nin (GSSS) Türk kültürüne uyarlanması önem taşımaktadır. Zira İtalyan futbol kültürü ile Türk futbol kültürü arasındaki sosyolojik farklılıklar, kadınların bu alandaki varoluş biçimlerini, maruz kaldıkları beden politikalarını ve karşılaştıkları baskıları farklılaştırmaktadır (Bozca ve Akgül, 2022; Kavasoğlu, 2021). Yapılacak bu uyarlama çalışması, Türk futbolundaki cinsiyetçi tutumları kendi kültürel kodlarımız üzerinden, geçerli ve güvenilir bir biçimde ölçme imkânı tanıyacaktır (Başman vd., 2024). Türkiye bağlamında sporcuların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları, saha içindeki davranışlarını ve sportmenlik anlayışlarını doğrudan şekillendirmektedir. Kurşun (2023) tarafından genç sporcular üzerinde yürütülen araştırmada, bireylerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumları arttıkça sportmenlik yönelimlerinin de olumlu yönde geliştiği saptanmıştır. Bu durum, sporda cinsiyet kalıp yargılarının kırılmasının yalnızca sosyal eşitlik için değil, aynı zamanda sportif etik ve fair-play kültürünün yerleşmesi için de kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Futbolda toplumsal cinsiyet eşitsizliği yalnızca yerel değil, küresel çapta mücadele edilen bir sorundur ve kadın futbolunun gelişimi için kurumsal düzeyde müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır (Nagel vd., 2025). Örneğin, Romanya Futbol Federasyonu'nun kadınlar liginin yeni sezonu için 300.000 Euro'luk özel bir bütçe ayırması, kadın sporunun yapısal olarak desteklenmesi adına atılan güncel ve somut bir adımdır (Eurosport România, 2023; Nagel vd., 2025). Bu tür kurumsal çabalar, spordaki cinsiyet kalıp yargılarının evrensel düzeyde tespit edilip kırılmasının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Tüm bu sosyokültürel gereksinimler ve alanyazındaki mevcut eksiklikler ışığında, bu çalışmanın temel amacı; bireylerin spor ortamında kadınlara ve erkeklere yönelik toplumsal cinsiyet temelli düşünce ve tutumlarını değerlendirmek üzere İtalyan futbol bağlamında

geliştirilen Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği'nin (GSSS) Türkçeye uyarlamasını yaparak geçerlik ve güvenirlik analizlerini gerçekleştirmektedir (Valtorta vd., 2024). GSSS'nin Türk kültürüne uyarlanması, spor ekosisteminde ve özellikle futbolda kadınların katılımını engelleyen görünmez sosyokültürel ve psikolojik bariyerlerin derinlemesine anlaşılmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Alanyazına kazandırılacak olan bu geçerli ve güvenilir ölçme aracı sayesinde, cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik kurumsal politikalara ve farkındalık eğitimlerine ampirik bir zemin oluşturulması hedeflenmektedir. Sonuç olarak, bu uyarlama çalışması ile araştırmacılar ve spor profesyonelleri; Türk spor kültürüne içkin olan kalıp yargıları güvenilir bir şekilde ölçebilecek, eşitsizlikleri gidermeye yönelik kanıta dayalı stratejiler geliştirebilecek ve nihayetinde sporda kapsayıcılığı ve eşitliği teşvik edecek hedefe yönelik müdahalelere yön verebileceklerdir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın çalışma grubunu, 18 yaş ve üzeri gönüllü bireyler oluşturmaktadır. Çalışmaya toplam 166 katılımcı dâhil edilmiştir. Katılımcıların 70'i kadın, 96'sı erkektir. Buna göre katılımcıların %42,2'si kadın, %57,8'i erkektir. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya, araştırmacı tarafından ulaşılabilen ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden bireyler dâhil edilmiştir. Uyarlaması yapılan Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği'nin özgün formunda hedef kitlenin futbolcularla sınırlı olmadığı; ölçeğin 18 yaşından 60 yaş üstüne kadar değişen yaş aralığında, kadın ve erkek katılımcılardan, uzman olmayan bireylerden ve futbol/spor alanındaki uzmanlardan oluşan geniş bir örneklem üzerinde geliştirildiği görülmektedir. Bu nedenle Türkçe uyarlama çalışmasında da araştırma grubu 18-60 yaş arasında bireylerden oluşturulmuştur. Araştırmada katılımcılardan yalnızca çalışmanın amacı doğrultusunda gerekli bilgiler toplanmış; bunun dışında ek demografik değişkenlere ilişkin ayrıntılı veri alınmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla katılımcıların sınırlı demografik bilgileri elde edilmiş; Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği ile bireylerin futbol odağında spora ilişkin cinsiyet kalıp yargılarına yönelik değerlendirmeleri belirlenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların bazı temel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu formda katılımcılardan yalnızca cinsiyet bilgisi ile araştırmaya katılım ölçütü kapsamında 18 yaş ve üzerinde olup olmadıklarına ilişkin bilgi alınmıştır.

Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği

Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği / Gender Stereotypes in Sport Scale — GSSS, bireylerin spor bağlamında, özellikle futbol odağında, cinsiyet kalıp yargılarını benimseme

düzeylerini değerlendirmek amacıyla Valtorta, Morini ve Monaci tarafından (2024) geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Ölçeğin özgün geliştirme çalışması, İtalya’da yaşları 18 ile 60 yaş üstü arasında değişen toplam 740 katılımcıdan elde edilen verilerle yürütülmüştür. Özgün çalışmada katılımcı grubuna futbol/spor alanında uzman olan bireylerin yanı sıra uzman olmayan bireyler de dâhil edilmiştir. Bu yönüyle ölçek, yalnızca futbolculara özgü bir değerlendirme aracı olmayıp, genel olarak bireylerin futbola ilişkin cinsiyet kalıp yargılarını belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir.

Ölçeğin geliştirilme sürecinde öncelikle uzmanlarla yapılan görüşmeler doğrultusunda 22 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuş, ardından yapılan faktör analizleri sonucunda ölçeğin 16 madde ve üç alt boyuttan oluşan nihai yapısına ulaşılmıştır. Ölçeğin alt boyutları Stereotipik İnançlar, Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık olarak adlandırılmıştır. Stereotipik İnançlar alt boyutu 1–5. maddelerden oluşmakta ve kadınların/kız çocuklarının futboldaki yerine ilişkin geleneksel ve kalıplaşmış görüşleri değerlendirmektedir. Eşitlikçi İnançlar alt boyutu 6–11. maddelerden oluşmakta ve kadın ile erkeklerin futboldaki performanslarının eşitliğine yönelik inançları kapsamaktadır. Açıklık alt boyutu ise 12–16. maddelerden oluşmakta ve kadınların/kız çocuklarının futboldaki varlığına yönelik açık fikirlilik düzeyini değerlendirmektedir.

Ölçek, 0’dan 5’e kadar puanlanan 6’lı Likert tipi bir derecelendirme yapısına sahiptir; yanıt seçenekleri “Kesinlikle katılmıyorum” ile “Kesinlikle katılıyorum” arasında değişmektedir. Ölçekte Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık alt boyutlarında yer alan maddeler ters kodlanmaktadır. Buna göre 6–16. maddeler ters puanlanmaktadır. Ters kodlama sonrasında ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin sporda cinsiyet kalıp yargılarını daha yüksek düzeyde benimsediğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle yüksek puan, bireyin futbola ilişkin daha geleneksel, kalıp yargısal ve cinsiyetçi inançlara sahip olduğuna işaret etmektedir. Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık alt boyutlarının ters kodlanması nedeniyle bu boyutlardan elde edilen yüksek puanlar, bireyin eşitlikçi inançlara ve kadınların/kız çocuklarının futboldaki varlığına yönelik açıklığa daha düşük düzeyde sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin özgün formunda iç tutarlılık güvenirliği Cronbach alfa ile değerlendirilmiştir. Özgün çalışmada Stereotipik İnançlar alt boyutu için Cronbach alfa katsayısı $\alpha = .93$; Eşitlikçi İnançlar alt boyutu için $\alpha = .91$; Açıklık alt boyutu için ise $\alpha = .89$ olarak raporlanmıştır. Bu değerler, ölçeğin özgün formunun yüksek düzeyde iç tutarlılık güvenirliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Çeviri Aşaması

Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği Türkçe’ye uyarlanması, Brislin (1986) ile Beaton vd. (2000) tarafından önerilen çeviri-geri çeviri prosedürü takip edilmiştir. Ölçeğin özgün geliştirme çalışması İtalya’da yürütülmüş olmakla birlikte, ilgili makalede ölçeğin İngilizce formuna da yer verilmiş ve bu formun kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda, Türkçe uyarlama sürecinde çeviri-geri çeviri işlemleri ölçeğin İngilizce formu temel alınarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, anadili Türkçe olan, iyi düzeyde İngilizce bilen ve spor alanında bilimsel çalışmalar yapan iki öğretim üyesi ile İngilizce dil bilimi alanından bir uzman olmak üzere toplam üç kişi, ölçek maddelerini İngilizce’den Türkçe’ye çevirmiştir. İkinci aşamada, elde edilen üç farklı çeviri karşılaştırılmış; benzer ve farklı ifadeler bir araya

getirilerek ortak bir Türkçe form oluşturulmuştur. Bu form, spor alanında araştırmalar yapan, ölçek uyarlama konusunda deneyimli ve iyi düzeyde İngilizce bilen üç öğretim üyesine gönderilmiş; uzmanlardan İngilizce orijinal maddeleri en iyi temsil eden Türkçe ifadeleri seçmeleri istenmiştir. Üçüncü aşamada, uzmanların ortak ya da farklı biçimde seçtiği maddeler, Türkçe'den İngilizce'ye geri çeviri yapılması amacıyla iki yabancı dil uzmanına gönderilmiştir. Son aşamada ise anadili Türkçe olan, iyi düzeyde İngilizce bilen ve spor alanında ölçme aracı uyarlama konusunda deneyimli iki yargıcı, önceki aşamalarda elde edilen tüm maddeleri ayrıntılı olarak incelemiştir. Yargıcılar, orijinal maddeleri en iyi karşılayan Türkçe ifadeler üzerinde tartışmış ve tüm maddelerde fikir birliğine vararak ölçeğin Türkçe formuna son şeklini vermiştir. Son olarak, oluşturulan Türkçe form, araştırma örneklemine benzer özellikler taşıyan 20 sporcuya ön uygulama kapsamında uygulanmıştır. Ön uygulama birinci araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş; uygulama sonrasında katılımcılarla maddeler tek tek değerlendirilmiş ve maddelerin anlaşılabilirliği sorgulanmıştır. Ön uygulamadan elde edilen geri bildirimler doğrultusunda iki yargıcı maddeleri yeniden incelemiş ve gerekli düzenlemelerin ardından Türkçe ölçeğe son hali verilmiştir (EK-1).

Verilerin Analizi

Ön analizler: Verilerin analizinde SPSS 24 ve AMOS programları kullanılmıştır. Elde edilen veriler, betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde) ile birlikte, doğrulayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiştir. İlk olarak kayıp değer analizi yapılarak herhangi bir kayıp değer olup olmadığı kontrol edilmiştir ve kayıp veriye rastlanmamıştır. Veri setindeki uç değerler Mahalanobis uzaklık değerleri yardımıyla incelenmiş ve veri setinde uç değer olmadığı belirlenmiştir. Verilerin normallik sınavında, çarpıklık ve basıklık değerlerinden yararlanılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri için $\pm 1,5$ aralığındaki değerler normallik varsayımını karşılamaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Yapı Geçerliliği: Araştırmada yapı geçerliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve ölçeğin orijinal yapısına uygun bir model oluşturulmuştur. Bu modelde ölçeğin orijinal yapısına uygun olarak ölçeği oluşturan 16 madde 3 alt boyut olarak tanımlanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin bulgular değerlendirilirken uyum iyiliği indekslerinin yanı sıra maddelere ait faktör yükleri de dikkate alınmıştır. ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı (ki-kare/sd), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), Tucker–Lewis indeksi (TLI), iyilik uyum indeksi, (GFI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI), düzeltilmiş iyilik uyum indeksi (AGFI), standardize edilmiş ortalama hata karekökü (SRMR) ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) ölçütleri kullanılmıştır. Ki-kare/sd oranının 0–2 aralığında olması mükemmel uyum; 2–3 aralığında olması ise kabul edilebilir uyum olarak değerlendirilmiştir. AGFI için 0.90 ve üzeri, GFI, CFI, NFI ve TLI için 0.95 ve üzeri değerler mükemmel uyuma; AGFI için 0.85–0.90, GFI, CFI, NFI ve TLI için 0.90–0.95 aralığı kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. RMSEA ve SRMR'nin 0.00–0.05 aralığında olması mükemmel uyum, 0.05–0.08 (RMSEA) ve 0.05–0.10 (SRMR) aralığında olması kabul edilebilir uyum olarak yorumlanmaktadır (İlhan ve Çetin, 2014).

Yakınsak geçerliğin değerlendirilmesi amacıyla ayrıca ortalama açıklanan varyans (AVE) ve bileşik güvenirlik (CR) değerleri de hesaplanmıştır. Yakınsak geçerliğin sağlandığının kabul

edilebilmesi için, CR değerlerinin AVE değerlerinden yüksek olması ve aynı zamanda AVE değerlerinin .50'nin üzerinde yer alması gerektiği belirtilmektedir (Hair vd., 2019).

Ölçeğin ıraksak geçerliliğinin değerlendirilmesinde ise maksimum paylaşılan varyansın karesi (MSV) ve paylaşılan varyansın karesinin ortalaması (ASV) değerleri hesaplanmıştır. Bu değerlerin AVE değerinden küçük olması ve MSV değerinin ASV değerinden büyük olması, ölçeğin ıraksak geçerliliğini destekler niteliktedir (Hair vd., 2019).

Güvenirlilik: Ölçeğin güvenirliliği, her bir alt boyut için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ve bileşik güvenirlilik değerleri (CR) ile incelenmiştir. Cronbach alfa katsayısının 0.70 ve üzerinde olması, maddelerin birbiriyle tutarlı olduğunu ve ölçeğin güvenilir kabul edilebileceğini göstermektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994). Benzer şekilde, bileşik güvenirlilik değerinin 0.70'in üzerinde olması da ilgili yapının güvenilir olduğunu göstermektedir (Hair vd., 2019).

BULGULAR

Ön Analizler

Tablo 1. Değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	Min.	Maks.	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
Stereotipik İnançlar	0	5	2.62	1.26	-.133	-.731
Eşitlikçi İnançlar	0	5	2.43	1.27	.135	-1.049
Açıklık	0	5	1.89	1.20	.509	-.325

Ön analizler kapsamında, ölçeğin üç alt boyutu olan Stereotipik İnançlar, Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık değişkenlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Tablo 1'de görüldüğü üzere, alt boyutların puanları 0 ile 5 arasında değişmektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde en yüksek ortalamanın Stereotipik İnançlar alt boyutunda olduğu görülürken (Ort.=2.62; SS=1.26), bunu Eşitlikçi İnançlar (Ort.=2.43; SS=1.27) ve Açıklık alt boyutu (Ort.=1.89; SS=1.20) izlemektedir. Ayrıca değişkenlere ait çarpıklık değerlerinin -.133 ile .509, basıklık değerlerinin ise -1.049 ile -.325 arasında değiştiği belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.50 ile +1.50 aralığında yer alması, verilerin normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, ölçeğin üç alt boyutuna ilişkin verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı söylenebilir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Yapı Geçerliliği

Ölçeğin 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşan yapısını test etmek amacıyla maksimum olabilirlik yöntemi kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde, modelin genel olarak kabul edilebilir ve mükemmel uyum değerleri gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre Ki-kare/sd=1.89, CFI=.95 ve SRMR=.04 değerleri mükemmel uyuma işaret ederken; AGFI=.86, GFI=.92, NFI=.91, TLI=.93 ve RMSEA=.063 değerlerinin kabul edilebilir uyum aralığında yer aldığı görülmüştür. Bu bulgular doğrultusunda, ölçeğin 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşan yapısının doğrulayıcı faktör analizi ile desteklendiği söylenebilir (Tablo 2).

Tablo 2. Doğrulamalı faktör analizi uyum iyiliği indeksleri ve elde edilen verilerin yorumlanması

Uyum indeksleri	Mükemmel uyum ölçütleri	Kabul edilebilir uyum ölçütleri	Elde edilen değer	Sonuç
Ki-kare/sd	$0 \leq \text{Ki-kare/sd} \leq 2$	$2 \leq \chi^2 / \text{sd} \leq 3$	1.89	Mükemmel uyum
AGFI	$.90 \leq \text{AGFI} \leq 1.00$	$.85 \leq \text{AGFI} \leq .90$	.86	Kabul edilebilir uyum
GFI	$.95 \leq \text{GFI} \leq 1.00$	$.90 \leq \text{GFI} \leq .95$	.92	Kabul edilebilir uyum
CFI	$.95 \leq \text{CFI} \leq 1.00$	$.90 \leq \text{CFI} \leq .95$	.95	Mükemmel uyum
NFI	$.95 \leq \text{NFI} \leq 1.00$	$.90 \leq \text{NFI} \leq .95$	.91	Kabul edilebilir uyum
TLI	$.95 \leq \text{TLI} \leq 1.00$	$.90 \leq \text{TLI} \leq .95$	.93	Kabul edilebilir uyum
RMSEA	$.00 \leq \text{RMSEA} \leq .05$	$.05 \leq \text{RMSEA} \leq .08$	.063	Kabul edilebilir uyum
SRMR	$.00 \leq \text{SRMR} \leq .05$	$.05 \leq \text{SRMR} \leq .10$	.04	Mükemmel uyum

Not: (İlhan ve Çetin, 2014).

Doğrulamalı faktör analizi sonuçları, ölçekte yer alan maddelerin ilgili yapıyı anlamlı ve güçlü biçimde temsil ettiğini göstermektedir. Maddelere ait faktör yüklerinin 0.61 ile 0.90 arasında değiştiği ve tüm faktör yüklerinin, uyarılma ölçekler için önerilen 0.60 sınır değerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Awang'a (2012) göre AMOS ile gerçekleştirilen doğrulamalı faktör analizlerinde, yeni geliştirilen ölçekler için 0.50 faktör yükü kabul edilebilir bir alt sınır olarak değerlendirilirken, mevcut bir ölçeğin uyarılması durumunda 0.60 ve üzerindeki faktör yükleri pratik olarak yeterli kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, elde edilen faktör yükleri maddelerin ilgili faktörü yeterli düzeyde temsil ettiğini göstermektedir. Ayrıca tüm maddelere ait t değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < .001$) belirlenmiştir. Bu bulgu, maddelerin ilgili faktöre anlamlı düzeyde katkı sağladığını ve ölçekte yer alan maddelerin yapı geçerliğini desteklediğini göstermektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Maddelere ait ortalama, standart sapma, faktör yükü, standart hata, t, MSV, ASV, AVE, CR ve Cronbach alfa değerleri

Madde	Ortalama	SS	Faktör Yükü	R ²	Std. Hata	t değeri	MSV	ASV	AVE	CR	Cronbach alfa
M1	2.62	1.61	0.60	0.36	0.84	8.56	0.22	0.20	0.57	0.89	0.85
M2	2.50	1.81	0.73	0.53	.088	10.67					
M3	2.42	1.55	0.82	0.67	.087	11.82					
M4	2.81	1.50	0.78	0.60	.109	9.72					
M5	2.76	1.49	0.83	0.68	.098	7.73					
M6	2.40	1.50	0.68	0.46	.092	8.12	0.38	0.30	0.59	0.89	0.90
M7	2.33	1.49	0.72	0.51	.094	11.72					
M8	2.24	1.59	0.75	0.56	.099	10.90					
M9	2.78	1.64	0.80	0.64	.097	10.07					
M10	2.51	1.59	0.85	0.72	.092	9.56					
M11	2.34	1.57	0.78	0.60	.093	8.95	0.38	0.28	0.58	0.87	0.89
M12	2.04	1.50	0.74	0.54	.091	8.86					
M13	2.15	1.43	0.90	0.81	.086	9.57					

M14	1.59	1.29	0.64	0.40	.083	8.08
M15	1.78	1.36	0.74	0.54	.091	11.60
M16	1.92	1.60	0.77	0.59	.072	12.60

Not: CR= Bileşik güvenirlik; AVE= Ortalama açıklanan varyans, SS=Standart Sapma

Yakınsak geçerlik kapsamında AVE ve CR değerleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre AVE değerleri 0.57 ile 0.59 arasında değişmekte olup tüm değerlerin 0.50 sınırının üzerinde olduğu görülmektedir. CR değerleri ise 0.87 ile 0.89 arasında değişmekte ve tüm boyutlarda 0.70'in üzerinde yer almaktadır. Ayrıca CR değerlerinin AVE değerlerinden yüksek olması yakınsak geçerliğin sağlandığını göstermektedir. Cronbach alfa katsayılarının 0.85, 0.90 ve 0.89 olduğu görülmektedir. Bu değerlerin tamamı kabul edilebilir sınır olan 0.70'in üzerindedir. Dolayısıyla ölçeğin boyutlarının iç tutarlılık güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir (Nunnally ve Bernstein, 1994) (Tablo 3).

Ölçeğin iraksak geçerliliğinin değerlendirilmesi amacıyla MSV ve ASV değerleri hesaplanmıştır. Iraksak geçerliliğin sağlanabilmesi için MSV ve ASV değerlerinin AVE değerlerinden küçük, MSV değerinin ise ASV değerinden büyük olması beklenmektedir (Hair vd., 2019). Bulgular incelendiğinde, MSV değerlerinin 0.22 ile 0.38 arasında, ASV değerlerinin ise 0.20 ile 0.30 arasında değiştiği görülmektedir. Her bir alt boyutta MSV ve ASV değerlerinin AVE değerlerinden düşük olması ve MSV değerlerinin ASV değerlerinden yüksek bulunması, alt boyutların birbirleriyle aşırı düzeyde örtüşmediğini ve ölçeğin iraksak geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmanın bulguları, Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği'nin (GSSS) orijinal İtalyan örnekleminde elde edilen üç boyutlu yapısının (Stereotipik İnançlar, Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık) Türk kültüründe de doğrulandığını göstermektedir. Ölçeğin orijinal faktör yapısını koruması, futbolda ve genel olarak sporda cinsiyet stereotiplerinin kültürel sınırları aşan evrensel bir boyutu olduğuna işaret etmektedir.

Bu çalışmada, Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği'nin (Gender Stereotypes in Sport Scale-GSSS) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik özellikleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ölçeğin orijinal üç faktörlü yapısının (Stereotipik İnançlar, Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık) Türk örnekleminde doğrulandığını göstermektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri ($\chi^2/sd=1.89$, CFI=.95, SRMR=.04, RMSEA=.063), modelin genel olarak iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, ölçeğin geliştirildiği özgün çalışmada rapor edilen üç faktörlü yapıyla tutarlılık göstermekte olup, sporda cinsiyet kalıp yargılarının farklı kültürel bağlamlarda benzer psikolojik yapılar üzerinden değerlendirilebildiğini desteklemektedir (Valtorta vd., 2024).

Kültürlerarası ölçek uyarılama çalışmalarında en önemli göstergelerden biri, özgün ölçekte önerilen faktör yapısının hedef kültürde korunabilmesidir (Beaton vd., 2000; Brislin, 1986). Türkçe formda elde edilen kabul edilebilir ve yüksek düzeydeki model uyum indeksleri, yalnızca dilsel eşdeğerliğin değil, aynı zamanda kavramsal ve yapısal eşdeğerliğin de sağlandığını göstermektedir. Bu durum, futbola ilişkin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının kültürel farklılıklara rağmen benzer bilişsel temeller üzerine inşa edildiğini düşündürmektedir. Nitekim toplumsal cinsiyet stereotiplerinin spor ortamında evrensel biçimde kadınların

yeterlikleri, performansları ve spora uygunluklarına ilişkin önyargılar üzerinden şekillendiği uzun yıllardır vurgulanmaktadır (Messner, 2002; Pfister, 2010).

Araştırmada maddelere ait faktör yüklerinin .60 ile .90 arasında değişmesi, tüm maddelerin ait oldukları gizil yapıları güçlü biçimde temsil ettiğini göstermektedir. Ölçek uyarlama çalışmalarında .60 ve üzerindeki faktör yükleri, mevcut yapının yeni kültürde başarılı şekilde korunduğunun önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Awang, 2012). Ayrıca tüm maddelerin anlamlı t değerlerine sahip olması, maddelerin ölçülmek istenen yapıya anlamlı katkı sunduğunu ve yapı geçerliğini desteklediğini göstermektedir.

Yakınsak ve ayırt edici geçerlik bulguları da ölçeğin psikometrik özelliklerini desteklemektedir. Alt boyutlara ait AVE değerlerinin .50'nin üzerinde, CR değerlerinin ise .70'in oldukça üzerinde olması, maddelerin ilgili yapıyı yeterli düzeyde açıkladığını göstermektedir. Bunun yanında MSV ve ASV değerlerinin AVE değerlerinden düşük bulunması, alt boyutların birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte farklı kavramsal yapıları temsil ettiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, Fornell ve Larcker'ın (1981) önerdiği yakınsak ve ayırt edici geçerlik kriterlerini karşılamakta olup, yapısal eşitlik modellemesine ilişkin güncel önerilerle de uyumludur (Hair vd., 2019; Hair vd., 2022; Kline, 2023).

Araştırmada elde edilen Cronbach alfa katsayılarının (.85-.90) ve bileşik güvenirlik değerlerinin (.87-.89) yüksek olması, ölçeğin Türkçe formunun güçlü bir iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu değerler, özgün geliştirme çalışmasında bildirilen güvenirlik katsayılarına oldukça yakın olup, ölçeğin farklı kültürlerde benzer biçimde çalışabildiğini göstermektedir. Nunnally ve Bernstein (1994), .80'in üzerindeki alfa katsayılarının yüksek güvenirliği ifade ettiğini belirtmektedir. Dolayısıyla mevcut çalışma, GSSS'nin Türk örnekleminde güvenilir biçimde kullanılabileceğine ilişkin güçlü kanıtlar sunmaktadır.

Bu çalışmanın en önemli katkılarından biri, Türkiye'de futbola yönelik toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ölçebilecek psikometrik açıdan güçlü bir ölçme aracını literatüre kazandırmış olmasıdır. Son yıllarda kadın futboluna katılımın artmasına rağmen, kadınların futbolcu, antrenör, hakem ve yönetici rollerinde çeşitli toplumsal cinsiyet temelli önyargılarla karşılaşmaya devam ettiği bilinmektedir (Burton, 2015; Cooky vd., 2015). Bu nedenle, söz konusu önyargıları güvenilir biçimde ölçebilecek araçların geliştirilmesi ve farklı kültürlerde uyarlanması önem taşımaktadır. Türkçe GSSS, spor sosyolojisi, spor psikolojisi ve spor yönetimi alanlarında yürütülecek araştırmaların yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmeye yönelik eğitim ve müdahale programlarının etkililiğinin değerlendirilmesinde de kullanılabilecek önemli bir ölçme aracı niteliğindedir.

Ölçekten elde edilen bulgular, Türkiye'deki spor kültüründe var olan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının pratik yansımalarını anlamak açısından önemlidir. Nitekim Engin (2025b), Türk futbol taraftarlarının zihnindeki cinsiyet metaforlarını incelediği çalışmasında, kadın hakemlere ve figürlere yönelik kalıplaşmış önyargıların güçlü bir şekilde varlığını sürdürdüğünü ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Kurtuldu ve arkadaşları (2026) da kadın performans sporcularına yönelik algıların incelendiği araştırmalarında, spordaki olumsuz ve cinsiyetçi tutumların ahlaki uzaklaşma gibi çeşitli psikolojik faktörlerle ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu durum, uyarlaması yapılan Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri

Ölçeği'nin, Türkiye'de sporda cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik stratejiler ve müdahaleler geliştirmede kritik bir ölçme aracı olacağını desteklemektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmadan elde edilen bulgular, Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği'nin (GSSS) Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinal çalışmadaki üç faktörlü yapısını (Stereotipik İnançlar, Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık) koruması, yüksek yapı geçerliği ve güçlü iç tutarlılık katsayıları sunması, bu aracın Türkiye'de spor ve toplumsal cinsiyet alanında gerçekleştirilecek araştırmalarda güvenle kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Bu uyarılama, futbolda ve genel spor kültüründe var olan kalıp yargıların tespit edilmesi ve sporda eşitliği destekleyici politikaların geliştirilmesi için araştırmacılara güçlü bir ampirik zemin sunmaktadır.

Bu araştırmanın bazı metodolojik sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, araştırmanın kolayda örnekleme yöntemiyle nispeten sınırlı bir örneklem üzerinde yürütülmesi ve öz bildirime dayalı veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilen bulguların genellenebilirliğini kısıtlamaktadır (Tarhan vd., 2024). İkinci olarak, bu uyarılama çalışmasında ölçeğin zamana karşı güvenilirliğini kanıtlayan test-tekrar test analizleri ile farklı gruplar (örneğin cinsiyetler) arası ölçüm değişmezliği incelenmemiştir. Gelecek araştırmalarda, daha büyük ve heterojen örneklem grupları kullanılarak ölçüm değişmezliği ile test-tekrar test analizlerinin yapılması ve toplumsal cinsiyet algısındaki değişimi görmek adına boylamsal çalışmaların tasarlanması, ölçeğin psikometrik özelliklerine dair daha güçlü kanıtlar sunacaktır.

KAYNAKLAR

- Awang, Z. (2012). *Structural equation modeling using AMOS graphic*. Penerbit Universiti Teknologi MARA.
- Başman, M., Turgut, S., & Serezli, K. (2024). Toksik erkeklik ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Fe Dergi*, 16(1), 83-109. <https://doi.org/10.46655/federgi.1276555>
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186–3191. <https://doi.org/10.1097/00007632-200012150-00014>
- Bozca, A., & Akgül, M. H. (2022). Elit kadın sporcuların toplumsal cinsiyet eşitliği görüşleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 510-521. <https://doi.org/10.38021/asbid.1150163>
- Brislin, R. W. (1986). The wording and translation of research instruments. In W. J. Lonner & J. W. Berry (Eds.), *Field methods in cross-cultural research* (pp. 137–164). Sage Publications, Inc.
- Burton, L. J. (2015). Underrepresentation of women in sport leadership: A review of research. *Sport Management Review*, 18(2), 155–165. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2014.02.004>
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiché, J., & Clément-Guillotin, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(2), 136-144. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2012.10.005>
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). University of California Press.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829-859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Cooky, C., & Messner, M. A. (2018). *No slam dunk: Gender, sport and the unevenness of social change*. Rutgers University Press.

- Cooky, C., Messner, M. A., & Musto, M. (2015). "It's dude time!": A quarter century of excluding women's sports in televised news and highlight shows. *Communication & Sport*, 3(3), 261–287. <https://doi.org/10.1177/2167479515588761>
- Çınar, P. (2005). Hangimiz daha saldırgan. *Türk Psikoloji Bülteni*, 11(36), 76-80.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. Remzi Kitabevi.
- Elmas, S., & Aşçı, F. H. (2022). Gender-stereotyped barriers against women football players in Turkey: A qualitative perspective on the Eccles' expectancy-value theory. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 13(3), 146-173. <https://doi.org/10.54141/psbd.1109812>
- Engin, S. G. (2025a). Cinsiyetin gözetiminde: Futbol taraftarlarının kadın hakemlere ilişkin tutum ve görüşleri. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 54-75. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.1746326>
- Engin, S. G. (2025b). The field of gender through metaphors: The dilemma of female and male referees in the minds of football fans. *Behavioral Sciences*, 15(10), 1359. <https://doi.org/10.3390/bs15101359>
- Eurosport România. (2023, 22 Ağustos). *Fotbal feminin: FRF a alocat un buget de 300.000 de euro pentru noul sezon al Superligii*. Eurosport. https://www.eurosport.ro/fotbal/fotbal-feminin-frf-a-alocat-un-buget-de-300.000-de-euro-pentru-noul-sezon-al-superligii_sto9755490/story.shtml
- Fink, J. S. (2015). Female athletes, women's sport, and the sport media commercial complex: Have we really "come a long way, baby"? *Sport Management Review*, 18(3), 331-342. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2014.05.001>
- Forbes, A., Edwards, L., & Fleming, S. (2015). 'Women can't referee': Exploring the experiences of female football officials within UK football culture. *Soccer & Society*, 16(4), 521-539. <https://doi.org/10.1080/14660970.2014.882829>
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50. <https://doi.org/10.1177/002224378101800104>
- Golombok, S., & Fivush, R. (1994). *Gender development*. Cambridge University Press.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (3rd ed.). Sage.
- Iconomescu, T. M., Olaru, B. S., Talaghir, L. G., Mereuță, C., Balint, G., Buhociu, M. F., & Dorgan, V. (2021). Interventions which aim at implementing the knowledge-based approach in the PE lesson: A systematic review. *Sustainability*, 13(21), 11781. <https://doi.org/10.3390/su132111781>
- İlhan, M., & Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 5(2), 26-42. <https://doi.org/10.21031/epod.31126>
- Kavasoğlu, İ. (2021). The construction of compulsory heterosexuality by referees in women's football in Turkey. *Journal of Gender Studies*, 30(8), 949-963. <https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1869535>
- Kavasoğlu, İ., & Bozok, M. (2022). "Ya saçın ya takım!": Türkiye'de kadın futbolunda beden politikaları ve direniş olanakları. *Fe Dergi*, 14(1), 92-106. <https://doi.org/10.46655/federgi.1067184>
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling* (5th ed.). The Guilford Press.
- Koca, C. (2006). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyet ilişkileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 78-89. <https://izlik.org/JA66JC26BL>
- Kurşun, E. (2023). *Z kuşağının (18-25 yaş) toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile çok boyutlu spormenlik yönelimlerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.

- Kurşun, E., Uzun, N. B., & Gümüş, H. (2023). Kadın performans sporcularına yönelik algı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 20(3), 375-386. <https://doi.org/10.14687/jhs.v20i3.6358>
- Kurtuldu, T., Sağ, S., Livmercan, E., & Engin, S. G. (2026). The mediating role of moral disengagement in the relationship between dark personality trait and perceptions for female performance athletes: The role of age, gender, and physical activity level. *Frontiers in Psychology*, 17, 1805028. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2026.1805028>
- Messner, M. A. (2002). *Taking the field: Women, men, and sports*. University of Minnesota Press.
- Nagel, A. C., Voiculescu, S., & Mirica, S. N. (2025). All-mighty soccer and the structure of gender stereotyping in Romania. *Social Sciences*, 14, 637. <https://doi.org/10.3390/socsci14110637>
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Perry, D. G., & Pauletti, R. E. (2011). Gender and adolescent development. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 61-74. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00715.x>
- Pfister, G. (2010). Women in sport – Gender relations and future perspectives. *Sport in Society*, 13(2), 234–248. <https://doi.org/10.1080/17430430903522954>
- Stoller, R. J. (2019). *Sex and gender: The development of masculinity and femininity*. Routledge.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Tarhan, S., Ünal, F., & Çürükvelioğlu Köksal, E. (2024). Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ölçeği geliştirme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (62), 353-367. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1445698>
- Toffoletti, K., & Thorpe, H. (2018). Female athletes' self-representation on social media: A feminist analysis of neoliberal marketing strategies in "economics of visibility". *Feminism & Psychology*, 28(1), 11-31. <https://doi.org/10.1177/0959353517726705>
- Uluç, S. (2023). Kadın futbolcuların futbol yaşantılarında karşılaştıkları problemlerin incelenmesi. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 83-97. <https://izlik.org/JA95JP83WN>
- Valtorta, R. R., Morini, M., & Monaci, M. G. (2024). Development and validation of the Gender Stereotypes in Sport Scale (GSSS) in an Italian soccer context. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24(2), 292-317. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2024.2439392>
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-56.

Ek 1. Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği

Madde No	Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Kadın futbol takımlarında, erkek takımlarına kıyasla daha fazla gruplaşma vardır.	0	1	2	3	4	5
2	Futbol bir erkek sporudur.	0	1	2	3	4	5
3	Bir kadın futbolcu, bir erkek futbolcuya kıyasla daha az kararlıdır.	0	1	2	3	4	5
4	Antrenmanlarda veya maçlarda kadın futbolcular, rakiplerine müdahale ederken erkeklere kıyasla daha yumuşak davranırlar.	0	1	2	3	4	5
5	Fiziksel ikili mücadelede kadın futbolcular, erkeklere kıyasla daha az direnç gösterirler.	0	1	2	3	4	5
6	Kadın ve erkek futbolcular, teknik ve atletik hareketleri aynı hassasiyetle sergileyebilir.	0	1	2	3	4	5
7	Erkek futbol maçlarını izlemek için halihazırda bir yayın paketim (TV aboneliği) varsa, kadın futbol maçlarını da izleyebilmek için paketimi genişletip ek ücret ödemeyi kabul ederim.	0	1	2	3	4	5
8	Kadın futbol maçlarının stadyum bilet fiyatlarının, erkek maçlarıyla aynı olmasını makul bulurum.	0	1	2	3	4	5
9	Bir maç boyunca kadın futbolcular da erkek futbolcularla aynı mesafeyi (kilometre) koşabilir.	0	1	2	3	4	5
10	Gelecekte kadın futbolunun teknik seviyesi, erkek futbolunun teknik seviyesiyle eşitlenecektir.	0	1	2	3	4	5
11	Kadınlar Dünya Kupası karşılaşmaları da Erkekler Dünya Kupası kadar heyecan vericidir.	0	1	2	3	4	5
12	Kızımı bir futbol okuluna yazdırdım.	0	1	2	3	4	5
13	Kadın futbolunun büyük bir gelişim potansiyeli olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4	5
14	Bir kadın da futbol oynama konusunda son derece yetenekli olabilir.	0	1	2	3	4	5
15	Bir kadın futbol maçını izlerdim.	0	1	2	3	4	5
16	Kızımı futbol oynaması için teşvik ederdim.	0	1	2	3	4	5

Sporda Toplumsal Cinsiyet Stereotipleri Ölçeği, toplam 16 madde ve 3 faktör (alt boyut)’den oluşmaktadır. Ölçekte ters kodlanması gereken madde(ler) 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. ve 16. maddelerdir.

- **Stereotipik İnançlar:** 1. 2. 3. 4. ve 5. maddeler
- **Eşitlikçi İnançlar:** 6. 7. 8. 9. 10. ve 11. maddeler
- **Açıklık:** 12. 13. 14. 15. ve 16. maddeler

Ölçek, 0 (“Kesinlikle katılmıyorum”) ile 5 (“Kesinlikle katılıyorum”) arasında derecelendirilen 6’lı Likert tipi bir yapıya sahiptir. Ölçeğin puanlanması sürecinde, Eşitlikçi İnançlar (6, 7, 8, 9, 10 ve 11. maddeler) ve Açıklık (12, 13, 14, 15 ve 16. maddeler) alt boyutlarında yer alan toplam 11 madde ters kodlanmaktadır. Ters kodlama işlemi gerçekleştirildikten sonra ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin sporda cinsiyet kalıp yargılarını daha yüksek düzeyde benimsediğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, ölçek toplam puanının artması, bireyin futbola ilişkin daha geleneksel, kalıp yargısal ve cinsiyetçi inançlara sahip olduğuna işaret etmektedir. Alt boyutlar bazında değerlendirildiğinde ise, Eşitlikçi İnançlar ve Açıklık boyutlarından elde edilen yüksek puanlar, maddelerin ters kodlanmış olması nedeniyle bireyin eşitlikçi inançlarının zayıf olduğunu ve kadınların/kız çocuklarının futboldaki varlığına yönelik açıklığının/kabulünün daha düşük düzeyde olduğunu ifade etmektedir.